

OBRAZOVNI CENTAR ZA DEMOKRATIJU I LJUDSKA PRAVA
CIVITAS

**NASTAVNIČKA KONFERENCIJA
“POUČAVANJE ZA AKTIVNO I
ODGOVORNO GRAĐANSTVO”**

Sarajevo, 14.-16.03.2014.

Poštovani,

Zadovoljstvo nam je predstaviti vam program nastavničke konferencije „Poučavanje za aktivno i odgovorno građanstvo“ koja će se održati u Sarajevu (hotel Hollywood, Ilidža) u periodu 14.-16. mart/ožujak 2014. Ponosni smo na činjenicu da najveći dio programa čine radovi nastavnika i naših stručnih saradnika što govori u prilog jačanju stručnih kapaciteta za razvoj, praćenje i unaprijeđenje programa građanskog obrazovanja u Bosni i Hercegovini.

Program konferencije koncipiran je od plenarnih i paralelnih sesija u sklopu kojih će biti predstavljeni naučni i istraživački radovi nastavnika građanskog obrazovanja. U programu konferencije biće predstavljen i Okvirni kurikulum za integrisano, interdisciplinarno i proceduralno planiranje metoda i sadržaja učenja orijentiranog na ishode sa ciljem osposobljavanja učenika za kompetentno djelovanje u demokratskom društvu, koji je razvila Radna grupa od 72 predstavnika obrazovnih vlasti u Bosni i Hercegovini, nastavnika i predstavnika stručnih aktiva nastavnika.

Teme konferencije odnositi će se na razvoj, praćenje kvalitete i unaprijeđenje sadržaja i metodike građanskog obrazovanja i prilagođenosti programa obrazovanja za demokratiju i ljudska prava različitim uzrastima i različitim potrebama djece, učenika. Posljednji dan konferencije učesnici će imati priliku dati svoje sugestije za definiranje kvalifikacionog okvira koji će se odnositi na profil, kompetencije nastavnika/ice građanskog obrazovanja i njegovo/njeno stručno usavršavanje.

Svečano otvaranje konferencije zakazano je za petak, 14.03.2014. sa početkom u 15:00 sati. Zbog velikog broja učesnika da bi svi na vrijeme prošli proces konferencijske registracije i prijave u hotel molimo vas da u hotelu Hollywood na Ilidži, gdje će biti organiziran program konferencije i smještaj učesnika, budete **do 13:00 sati**.

Za sve dodatne informacije Civitas tim možete kontaktirati mailom na info@civitas.ba i pozivom na brojeve 033 261 415/416.

Srdačno

Vaš Civitas

**Nastavnička konferencija
Poučavanje za aktivno i odgovorno građanstvo
Sarajevo, 14.-16.03.2014.**

DNEVNI RED

Petak, 14.03.2014.

- 15:00 – 15:15 Otvaranje konferencije
Pozdravni govori
Sandra Sladaković, izvršna direktorica CIVITAS-a
Emily Armitage, v.d. atašeica za kulturu i obrazovanje
- 15:15 – 15:45 Najznačajniji rezultati rada u prethodnom periodu i smjernice za unaprijeđenje programa građanskog obrazovanja na svim obrazovnim nivoima
Ivana Kešić, CIVITAS program menadžerica
- 15:45 – 16:00 Pauza
- 16:00 – 17:30 Korištenje rezultata istraživanja i integracije preporuka istraživanja u razvoju strategija i planova za osiguranje i unaprijeđenje kvaliteta programa građanskog obrazovanja
mr. Rahela Džidić, stručnjak za obrazovne politike Ureda za odnose s javnošću Američke ambasade u Sarajevu
- 17:30 – 18:00 Upute za rad drugog dana konferencije i individualni rad

Subota, 15.03.2014.

- 09:00 – 09:45 Standardi i smjernice za poučavanja sadržaja nastavnog predmeta građanskog obrazovanja
Ivana Kešić, CIVITAS program menadžerica
- 09:45 – 10:45 Metodologija izrade Zajedničke jezgre nastavnih planova i programa definirane na ishodima učenja, s posebnim osvrtom na društveno humanističko područje i nastavni predmet građansko obrazovanje
Marija Naletilić, Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje Bosne i Hercegovine
- 10:45 – 11:15 Pauza
- 11:15 – 12:00 Matematika u interdisciplinarnoj nastavi pomaže u ostvarivanju ciljeva i ishoda učenja predmeta Demokratija i ljudska prava
prof.dr.sc. Bernadin Ibrahimpašić, Pedagoški fakultet, Univerzitet Bihać

12:00 – 13:30	Paralelne sesije Sala A Obrazovanje za demokratiju i inkluzija <i>Nikolina Živković i Zdravko Šunkić, Banja Luka</i> Sala B Demokratizacija škola Prva sesija: Utjecaj građanskog obrazovanja na razvoj demokratskih odnosa u osnovnim školama BPK Goražde <i>mr. Alija Lapo, Goražde</i> Druga sesija: Demokratizacija škola i inkluzija djece koja su u sukobu sa zakonom <i>mr. Šejla Bjelopoljak, Bosanska Krupa</i>
13:30 – 15:00	Ručak
15:00 – 15:45	Profil nastavnika građanskog obrazovanja i standardi stručnog usavršavanja <i>mr. Mara Matkić, Brčko</i>
15:45 – 16:00	Pauza
16:00 – 17:30	Paralelne sesije Sala A Metodika nastave građanskog obrazovanja Prva sesija: Metodika građanskog obrazovanja u predškolskoj ustanovi i osnovnoj školi <i>mr. Adina Arapčić, Srebrenik</i> Druga sesija: Metodika građanskog obrazovanja i njena primjena u nastavi predmeta Demokratija i ljudska prava i u nastavi drugih predmeta <i>Kimeta Buševac, prof. Srebrenik</i> <i>Sanela Talović, Konjic</i> Sala B Prva sesija: Upotreba računara u nastavi građanskog obrazovanja – Pomoć učenicima oštećenog sluha <i>mr.sc. Amra Imširagić i mr.sc. Saša Delić, Azemina Imširagić, prof Tuzla</i> Druga sesija: Profesionalni razvoj nastavnika građanskog obrazovanja i demokratizacija škola <i>Olivera Nedić, Doboj</i>
17:30 – 17:45	Pauza

17:45 – 18:30   Kompetencije studenata za učešće u procesima javne politike i drugim procesima odlučivanja u javnom životu zajednice
prof.dr.sc. Izudin Hasanović, Pravni fakultet, Univerzitet Tuzla

Nedjelja, 16.03.2014.

09:00 – 09:45   Poučavanje za aktivno i odgovorno građanstvo
Izolda Osmanagić, stručna savjetnica za obrazovanje, kulturu i sport Općina Bihać

09:45 – 10:30   16 godina CIVITAS programa u BIH – planirane aktivnosti za praćenje i unaprijeđenje kvalitete programa – najava projektnih aktivnosti u 2014. godini
Ivana Kešić, CIVITAS program menadžerica

10:30 – 11:00   Pauza

11:00 – 12:00   Individualni rad i rad u manjim grupama: Definiranje standarda za okvir stručnog usavršavanja nastavnika

12:00 – 12:30   Prezentacije rada po grupama

12:30 – 13:00   Izvođenje zaključaka i zatvaranje konferencije

Model građanskog obrazovanja koji trebamo razvijati

Ključ uspješnog odgoja i obrazovanja za aktivno građanstvo polazi od integrisanog, interdisciplinarnog i proceduralnog planiranja metoda i sadržaja učenja orijentiranog na ishode sa ciljem osposobljavanja učenika za kompetentno djelovanje u demokratskom društvu. Ostvarenje ove vizije unutar školske zajednice moguće je kroz razvoj kognitivnog elementa građanske kompetencije u nastavi veznog predmeta, uz izučavanje međupredmetnih tema o ljudskim pravima, odgovornom građanstvu, toleranciji i nenasilnom rješavanju konflikata te u prilikama osnaženih demokratskih odnosa i procedura odlučivanja u svakodnevnom životu škole.

Jedna od kompetencija mapiranih i u Europskom i u BIH referentnom okviru je interpersonalna i građanska kompetencija koja polazi od jedinstva individualne i društvene dimenzije učenja i ključna je za razvoj demokratskog, odnosno aktivnog i odgovornog građanina. U nastavi veznog predmeta Demokratija i ljudska prava, u sklopu društveno-humanističkog obrazovnog područja učenik razvija prije svega kognitivni element građanske kompetencije i potrebne vještine za aktivnu participaciju u procesima donošenja odluka, od odlučivanja u razredu i školi do razvoja građanske vrline i dispozicije za ulogu odgovornog građanina u zajednici. Ovaj obrazovni cilj veznog predmeta treba biti podržan kroz cjelokupni obrazovni proces gdje će kao međupredmetna tema doprinositi osposobljavanju učenika za aktivno i učinkovito obavljanje građanske uloge. To između ostalog podrazumijeva razvoj građanske svijesti učenika, ali i poticanje aktivnog i učinkovitog učešća u razvoju demokratskih odnosa u školi, lokalnoj zajednici i društvu kao cjelini s osloncem na načela ljudskog dostojanstva, demokratije, pravde i mira.

Zaseban predmet uključen u nastavni plan i program kao obavezan treba da osigura razvoj kognitivnog elementa građanske kompetencije. Kurikulum ovog predmeta treba osposobiti učenike za razumijevanje demokratskog političkog sistema, razlikovanje demokratskog od nedemokratskih režima, razumijevanje ciklusa javne politike i omogućiti učenicima razvoj elementarne političke pismenosti i vještina učešća u procesima odlučivanja. Učenik treba da razlikuje grane vlasti, institucije svake od grana vlasti i njihove nadležnosti, te da razumije i zna objasniti ideju, koncept i procese integracije u zajednicu europskih zemalja.

Iako polazimo od činjenice da je kognitivni element građanske kompetencije moguće razviti samo ukoliko postoji zaseban predmet koji osposobljava učenike za aktivno građanstvo, činjenica je da određene dimenzije obrazovanja za demokratiju i ljudska prava imaju bliske kroskurikularne veze – korelacije sa ciljevima i sadržajima drugih predmeta. Usvajanje građanskih znanja i iskustveno učenje građanskih umijeća (vještina), razvijanje kognitivnih, socijalnih, moralnih, emocionalnih, komunikacijskih kompetencija, imanentnih profilu idealnog građanina, odvija se u okviru cjelokupne nastave društveno-jezičkih, umjetničkih, prirodno-matematičkih i ostalih predmeta i područja u svakoj školi (i drugoj pedagoškoj ustanovi). Tako se građansko obrazovanje ostvaruje ne samo u posebnom predmetu već i u

okviru integrisanih programa svakog predmeta i odgojno – obrazovnog područja. Iz toga holističkog nastavnog konteksta proizlazi i nužnost povezanosti metodike građanskog obrazovanja, sa metodikama svih predmeta u osnovnoj, srednjoj školi, kao i sa metodikom odgojno-obrazovnog rada u predškolskom odgoju, kako bi racionalnije i potpunije proučavale svoja istraživačka područja, radi njihovog naučno zasnovanog unapređivanja. (Ilić, 2013.) Kao međupredmetne teme nastavni plan i program treba uključiti ljudska prava i zaštitu ljudskih prava, učenje o demokratskom građanstvu i odgoj za mir i nenasilje.

Metodika građanskog obrazovanja potiče kritičko mišljenje, nenasilnu komunikaciju, dijalog, sudjelovanje i saradnju. Kao takva ključna je za stjecanje kompetencija demokratskog građanstva, odnosno usvajanje vrijednosti i socijalnih vještina, te je primjenjiva i u nastavi drugih predmeta. U odabiru metode potrebno je voditi računa da se učenicima pojmovi prikazuju na primjerima u praksi. Mladi bi trebali prepoznati korist politike za opće dobro, te na realnim primjerima uvidjeti kako je politika na lokalnoj, nacionalnoj i regionalnoj, europskoj i globalnoj razini praktična stvar koja utječe na svakodnevni život. Na taj način podignula bi se razina motivacije mladih za stjecanjem tih kompetencija.

Uz predmetne i međupredmetne sadržaje i metode za potpun razvoj građanske kompetencije kod učenika demokratija mora zaživjeti u u redovnoj praksi škole. Upravljačke kompetencije direktora škole, kao i članova uprave trebale bi biti definirane i sistemski razvijane, te nadzirane. Njihove kompetencije trebale bi uključivati vještine saradnje, upravljanja konfliktima, participativnog odlučivanja i konsultacija. Konačno, ključna je i otvorenost škola prema organizacijama civilnog društva i lokalnim zajednicama. Navedeno podrazumijeva da vijeća/savjeti učenika i vijeća/savjeti roditelja nisu tek formalna tijela, već da imaju utjecaj na konačne odluke; da je uspostavljena komunikacija između tih tijela, nastavnika i uprave škole.